

Sachin Sir's English Speaking

Its 100% guaranteed course

सबसे आसान तरीकेसे अंग्रेजी बोलना

सिखानेके लियेही हम जाने जाते है।

9028851719

मंगळवार, २ डिसेंबर २०२५

Tuesday, 2 December 2025

संसदेचे हिवाळी अधिवेशन 'एसआयआर'वरून टणकंदन अटळ

नवी दिल्ली : राज्यसभेचे नवे अध्यक्ष सी.पी. राधाकृष्णन यांनी सभागृहाच्या पहिल्याच दिवशी स्पष्ट केले की, वरिष्ठ सभागृहात शिष्टाचार आणि संविधानाला सर्वोच्च स्थान असेल. त्यांच्या उद्घाटन भाषणात त्यांनी सांगितले की, राज्यसभा हे केवळ चर्चेचे ठिकाण नाही, तर लाखो नागरिकांच्या आशा जिथे अडकलेल्या आहेत, तिथे एक व्यासपीठ आहे. म्हणूनच, प्रत्येक सदस्याने संसदीय व्यवस्थेची 'लक्ष्मण रेखा' समजून घेणे आणि तिचे पालन करणे आवश्यक आहे. त्यांनी स्पष्ट केले की, सर्व सदस्य त्यांचे विचार व्यक्त करतील, परंतु विहित नियम आणि संवैधानिक मर्यादेत. राधाकृष्णन यांनी सांगितले की, भारतीय संविधान आणि राज्यसभेच्या नियमावलीत संसदीय वर्तनाची 'लक्ष्मण रेखा' परिभाषित केली आहे. त्यांनी सांगितले की, अध्यक्ष आणि सदस्य दोघांनीही त्यांच्या जबाबदाऱ्या समजून घेऊन या रेषेचे पालन केले पाहिजे. त्यांनी आश्वासन दिले की ते प्रत्येक सदस्याच्या हक्कांचे रक्षण करतील, परंतु जर त्यांनी त्यांचे विचार विहित नियमांमध्ये मांडले तरच हे शक्य होईल. त्यांनी सभागृहाला आठवण करून दिली की व्यापक अजेंडा आणि मर्यादित वेळ ही या अधिवेशनातील सर्वात मोठी आव्हाने आहेत. या प्रसंगाला ऐतिहासिक म्हणत त्यांनी सांगितले की, सभागृहाचे कामकाज सुळीत पार पाडण्यासाठी सर्व सदस्य एकत्र काम करतील अशी त्यांना आशा आहे. संसदीय प्रक्रियेतील तातुदीमुळे प्रत्येक खासदाराला त्यांचे विचार व्यक्त करण्याची आणि नागरिकांच्या चिंता व्यक्त करण्याची पुरेशी संधी मिळते. त्यांनी पुन्हा सांगितले की या प्रक्रियांचा योग्य वापर लोकशाहीला बळकट करतो. त्यांनी सर्व सदस्यांना सभागृहाची प्रतिष्ठा राखून या संधीचा रचनात्मक वापर करण्याचे आवाहन केले.

5 डिसेंबरला राज्यातील शाळा बंद

टीईटी निर्णय आणि जुनी पेन्शनसह शिक्षकांच्या प्रलंबित मागण्यांवर मोर्चा

पुणे : शिक्षक पात्रता परिक्षा (टीईटी) संदर्भातील सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्णयावर पुनर्विचार याचिका दाखल करावी, शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना जुनी पेन्शन योजना पूर्ववत लागू करावी, शिक्षण सेवक योजना रद्द करून नियमित वेतनश्रेणी लागू करावी, शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांची भरती प्रक्रिया तत्काळ सुरू करावीच अशा विविध प्रलंबित मागण्यांकडे लक्ष वेधण्यासाठी शिक्षक व शिक्षकेतर समन्वय संघटनेच्या वतीने राज्यातील सर्व शाळा शुक्रवारी (5 डिसेंबर) रोजी बंद ठेवण्यात येणार आहेत. समितीच्या वतीने राज्यात सर्वत्र जिल्हाधिकारी कार्यालयांवर मोर्चा काढून निवेदन देण्यात येणार आहे. पुण्यातील मोर्चाचे नेतृत्व शिक्षक शिक्षकेतर समन्वय समितीचे समन्वयक शिवाजी खांडेकर करणार आहेत. समितीच्या वतीने सोमवारी पत्रकार परिषदेत ही माहिती देण्यात आली. सुनील जगताप, नंदकुमार सागर, सचिन डिवळे, के.एस. डोमसे, संग्राम कोडे- देशमुख या वेळी उपस्थित होते. शिवाजी खांडेकर म्हणाले, 'सर्वोच्च न्यायालयाच्या टीईटी विषयक अनिवादीतेच्या निर्णयास अनुसरून प्रार्थमिक शिक्षकांना संरक्षण देण्यासाठी पुनर्विचार याचिका दाखल करण्यास होत असलेली अनावश्यक विलंब प्रक्रिया, तसेच शिक्षण विभागाकडून निकालाचा चुकीचा अर्थ घेऊन सुरू असलेली कार्यवाही यामुळे राज्यातील शिक्षक वर्गामध्ये तीव्र असंतोष निर्माण झाला आहे.

एनसीआर प्रदूषण : सर्वोच्च न्यायालयाची सुनावणी 10 डिसेंबरला

नवी दिल्ली : सर्वोच्च न्यायालयाने दिल्ली आणि एनसीआर वायू प्रदूषण संकटाची स्वतःहून दखल घेतली आणि सुनावणी घेतली. सुनावणीदरम्यान, सरन्यायाधीश म्हणाले, 'माझा मित्र म्हणतो की केवळ प्रकरणाची यादी केल्याने हवेच्या गुणवत्तेच्या निर्देशांकात सुधारणा झाली आहे... दर तीन किंवा चार महिन्यांनी त्याची यादी करण्यापेक्षा आपण शिक्कामितीपणे त्या सुनावणी घेणे महत्वाचे आहे.' सरन्यायाधीशांनी पुढे सांगितले की आम्हाला दीर्घकालीन योजना सार्वजनिक कार्याच्या आहेत आणि त्या योजनांवर चर्चा करून अंतिम रूप देण्याची आवश्यकता आहे. आता या प्रकरणाची सुनावणी 10 डिसेंबर रोजी होईल. सरन्यायाधीश म्हणाले, 'तुम्ही तयार केलेल्या कृती आराखड्यात किती सकारात्मक प्रगती झाली आहे? आम्हाला ते माहित असायला हवे. पूर्वी, आम्हाला कोणती पावले उचलली गेली हे देखील माहित नव्हते. एएसजीने मान्य केले की राज्यांचे ध्येय 'शून्य पेढा जाळणे' होते, परंतु ते साध्य झाले नाही. सीजेआयने

उत्तर दिले, 'पेढा जाळणे हे एकमेव कारण नाही. कोविड दरम्यानही पेढा जाळणे होत होते, परंतु त्यावेळी आकाश पूर्णपणे निळे आणि निरुध्द होते.' सीजेआयने असेही जोर दिले की पेढा जाळण्याच्या समस्याला राजकीय किंवा अहंकाराने प्रेरित मुद्दा बनवू नये. 'जर शेतकरी पेढा जाळत असतील तर त्याचे एक आर्थिक कारण आहे. ते एक संसाधन आणि वस्तू दोन्ही आहे.' प्रदूषणासाठी कोण जबाबदार आहे? एएसजी भाटी यांनी 2016 आणि 2023 च्या आयआयटी अहवालांचा हवाला देत म्हटले की वाहने सर्वात मोठे योगदान देतात. पुढील सुनावणी 10 डिसेंबर रोजी होणार आहे. मुख्य न्यायाधीशांनी स्पष्टपणे सांगितले की, 'आम्ही हे प्रकरण जास्त काळ प्रलंबित राहू देणार नाही. जर ते पुन्हा पुढे ढकलले गेले तर इतिहासाची पुनरावृत्ती होईल.' त्यानंतर, हे प्रकरण 10 डिसेंबरसाठी सूचीबद्ध करण्यात आले

इफ्फीमध्ये थायलंडच्या 'अ यूनफुल घोस्ट' या विलक्षण चित्रपटाने आंतरराष्ट्रीय विभागाचा समारोप

पणजी : इफ्फीच्या आंतरराष्ट्रीय विभागासाठी यापेक्षा अविस्मरणीय समारोपाची अपेक्षा केली जाऊ शकत नाही. थायलंडची अधिकृत ऑस्कर एन्ट्री आणि कास्ममध्ये ग्रँड प्रिक्स विजेता 'अ यूनफुल घोस्ट' च्या टीमने आज पत्रकार परिषदेत त्यांच्या प्रसिद्ध चित्रपटाच्या स्वाभावाचे प्रतिबिंब असलेले विचित्र, उदासीनता, सामाजिक भाष्य आणि विनोदाचे दुर्मिळ मिश्रण उलगडून दाखवले. दिग्दर्शक रत्नपाम् बुनबंचचोक, सहयोगी निर्माता तनाडे अमोरनपियालेक, अभिनेता विसारुत होमहुआन आणि सिनेमॅटोग्राफर सॉंग पासिट यांनी मंचावर एका अजब कोमल विश्वाची कहाणी उलगडली ज्यात एक शोकालुल पती त्याच्या मृत पत्नीचा व्हॅक्यूम क्लिनरमध्ये पुनर्जन्म झालेला पाहतो. 'सिनेमॅटोग्राफर सॉंग पासिट यांनी चित्रपटाच्या दुसऱ्या भाषेचे वर्णन गांभीर्य आणि मूर्खपणा यामध्ये जाणीवपूर्वक केलेले तांडव असे केले. 'आमचा मार्गदर्शक विचार' 'सिनेमॅटिक नसण्याची भीती बाळगू नका' असा होता,' असे ते म्हणाले. त्यांनी स्पष्ट केले की टीमने विचित्र कोन, चंचल रचना आणि गडद रंग विशेषतः लाल रंग वापरले, असा रंग जो ज्वलंत राहावा असा आग्रह दिग्दर्शकाने धरला होता. प्रेक्षकांना मजेदार, रहस्यमय आणि नेहमीच्या चाकोरीबाहेरील जगात वेऊन जाणे हे ध्येय होते. थायलंडच्या चित्रपट परिदृश्याबद्दल बोलाताना सहल्यक निर्माते तनाडे अमोरनपियालेक यांनी थॉई चित्रपटाच्या पडद्यामागील जग अधोरेखित केले. त्यांनी नमूद केले की नवीन चित्रपट निर्मात्यांची एक नवीन लाट उदयास येत आहे. मात्र चित्रपट उद्योग अजूनही दारवणी थिएटरमध्ये अवघे 30 चित्रपटच प्रदर्शित करतो आणि या अस्थिर परिसंस्थेवर हॉलिवूड चित्रपटांचे वर्चस्व आहे. रचामूस पुढे म्हणाले की, शैलीची विविधता मर्यादित आहे आणि जरी चित्रपट 'निखळ मनोरंजन' करणारे असू शकतात, तरी त्यांचे वैयक्तिक मत आहे की सिनेमात सांगण्यासारखे काहीतरी असायला हवे. अभिनेता विसारुत होमहुआन, अभिनेता विसारुत होमहुआनसाठी, अ यूनफुल घोस्ट आह्वानात्मक आणि करिअर ठरवणारा दोन्ही होता. 'थायलंडमध्ये नाहिता असणे कठीण आहे,' असे त्याने कबूल केले. 'मी टीव्ही, टिकटॉक, सर्वत्र काम केले आहे. काररा संधी नाहीत. हा चित्रपट माझ्यासाठी एक प्रशस्त मार्ग होता, ज्यामुळे लोक मला एक चित्रपट अभिनेता म्हणून ओळखू लागले.' संपूर्ण टीमने 'अ यूनफुल घोस्ट' चे वर्णन विरोधाभासांवर आधारित चित्रपट असे केले, एक अशी कथा जी विनोदी आहे आणि भयावह देखील आहे, काल्पनिक आहे. पत्रकार बैठक संपताच, चित्रपटाने जगाचे लक्ष का वेधले आहे हे स्पष्ट झाले. तो एकाच वेळी विचित्र, प्रामाणिक आणि सामाजिकदृष्ट्या प्रासंगिक देखील आहे आणि असे करतांना, त्याने इफ्फीच्या आंतरराष्ट्रीय विभागाला असा समारोप दिला जो अनंददायी आणि अविस्मरणीय दोन्ही होता.

BAHUJAN SAURABHA

बहुजन सौरभ

वर्ष : ५ | अंक : २५३

Year : 5 | Issue : 253

संसदीय शिष्टाचाराची मर्यादा पाळावी : राधाकृष्णन

प्रियांका गांधी यांनी पंतप्रधान मोदींवर टीका केली

नवी दिल्ली : संसदेच्या हिवाळी अधिवेशनाच्या पहिल्या दिवशी मोदींच्या विधानाला उत्तर देताना प्रियांका गांधी यांनी वायू प्रदूषण आणि एसआयआर सारख्या महत्वाच्या मुद्द्यांवर चर्चेची मागणी केली. ते म्हणाले की, सामान्य लोकांसाठी हे महत्वाचे मुद्दे आहेत ज्यांवर संसदेत चर्चा झाली पाहिजे.मुद्द्यांवर बोलणे आणि मुद्दे उपस्थित करणे हे नाटक नाही. नाटक म्हणजे चर्चा होऊ न देणे. नाटक म्हणजे जनतेसाठी महत्वाच्या मुद्द्यांवर लोकशाही चर्चा न करणे. त्यांनी विचारले, 'आपण प्रदूषणाबद्दल बोललो आहेत, आपण ते का उपस्थित करत नाही आहेत? आपल्याला या गोष्टींवर चर्चा करण्याची परवानगी का दिली जात नाही.' त्यांनी दिल्लीतील हवेच्या गुणवत्तेच्या समस्येला 'लज्जास्पद' म्हटले आणि सांगितले की सर्वांनी एकत्र ठेऊन या समस्येचे निराकरण करण्यासाठी आणि मुले, वृद्ध आणि आधीच क्षयनाच्या समस्येची ग्रस्त असलेल्यांच्या आरोग्याचे रक्षण करण्यासाठी ठोस पावले उचलली पाहिजेत. त्यांनी प्रधानमंत्रीवरही भाष्य केले आणि म्हणाल्या, प्रधानमंत्रींनी सर्वांना हवामानाचा आनंद देण्यास सांगितले आहे. दिल्लीतील लोकांनी कोणत्या हवामानाचा आनंद घ्यावा? त्यांनी बारीक पत्रे आणि देशात काढा चालले आहे ते पत्रे. एका अण्यासाचा हवाला देत ते म्हणाले की, वायू प्रदूषणामुळे 22 लाख मुलांना फुफ्फुसांचे नुकसान झाले आहे.

धरण व्यवस्थापनात कोणताही निष्काळजीपणा नाही... केंद्र सरकार : पंजाबमध्ये अलिकडेच आलेल्या पुराबद्दल उपस्थित केलेल्या प्रश्नांना उत्तर देताना केंद्र सरकारने राज्यसभेत लेखी उत्तर देताना, जलशक्ती राज्यमंत्री राजभूषण चौधरी यांनी सांगितले की, 2025 मध्ये पोंग आणि भाका येथे अनुक्रमे 3,49,522 वयुसेक आणि 190,603 वयुसेक पाण्याचा प्रवाह नोंदवला गेला. या अतिप्रवाहामुळे, स्थापित नियमानुसार पाणी सोडण्यात आले. त्यांनी सांगितले की, सोडण्याची प्रक्रिया नियम वक्र, धरण सुरक्षा मानक आणि सतलज आणि बियास नद्यांच्या मर्यादित वन्य क्षमतेनुसार पार पाडण्यात आली. सरकारने असेही म्हटले आहे की पाणी सोडण्याचे सर्व निर्णय पंजाब, हरियाणा, राजस्थान, केंद्रीय जल आयोग आणि भाका बियास व्यवस्थापन मंडळाच्या प्रतिनिधींचा समावेश असलेल्या तांत्रिक समितीने घेतले होते.

मलिकाजुन खरगेंनी धनवड्यांचा उल्लेख करताना सभागृहात गदारोळ : संसदेच्या हिवाळी अधिवेशनाला आजपासून (1 डिसेंबर) सुरुवात झाली आहे. मलिकाजुन खरगे यांनी म्हटले होते की, मला आशा आहे की तुम्ही (अध्यक्ष सी.पी. राधाकृष्णन) माझा बोलण्याचा गैरसमज करणार नाहीत. मात्र, तुमच्या पूर्वी राज्यसभा अत्याद्यांच्या (जगदीप जनवड) अचानक राजीनाम्याच्या विषयाचा उल्लेख करणे मला आवश्यक वाटते. कारण हे सभागृह त्यांना औपचारिकपणे निरोपही देऊ शकले नाही, हे खेदजनक आहे. पण तरी देखील मी आमच्या विरोधी पक्षाच्यावतीने त्यांना (जगदीप जनवड) जम आरोग्य आणि भविष्यासाठी शुभेच्छा देतो, असे मलिकाजुन खरगे यांनी म्हटले. दरम्यान, मलिकाजुन खरगे यांच्या या विधानामुळे राज्यसभेत गदारोळ झाला आणि भाजपाने त्यावर आक्षेप नोंदवला.

बीएलओ मृत्यू देखील एक नाटक आहेत का? अखिलेश

संसदेच्या हिवाळी अधिवेशनाची सुरुवात वादळी झाली आहे. विरोधकांनी एसआयआर मुद्द्यावरून गोंधळ घातला. प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी यांनी विरोधकांना 'नाटक नकते तर दिलिल्ली' करण्याचे आवाहन केल्याबद्दल केलेल्या टोमणेला समाजवादी पक्षाचे राष्ट्रीय अध्यक्ष आणि खासदार अखिलेश यादव यांनी तीव्र शब्दांत प्रत्युत्तर दिले. ते म्हणाले की 'मतदार यादी अद्ययावत करणे' (SIR) ची प्रक्रिया गंभीराने केली पाहिजे आणि ती 'नाटक' मानली जाऊ नये. अखिलेश यांनी असा प्रश्नही उपस्थित केला की B.L.Os (बूथ लेव्हल ऑफिसर्स) यांचे मृत्यू देखील 'नाटक' आहेत का ?

आरएसएस ही अनौदणीकृत दहशतवादी संघटना : सुजात आंबेडकर

नागपूर : राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघ भारतीय संविधान मानत नाही. स्वातंत्र्यदिनी त्यांच्या मुख्यालयावर भारतीय ध्वज तिरंगा फडकवत नाही. तसेच ही संघटना भारतीय कायदानुसार नोंदणीकृत नाही. त्यामुळे ही संघटना राष्ट्रोपेक्षी दहशतवादी संघटना आहे, असा आरोप वॉचरत बहुजन आघाडीचे सुजात आंबेडकर यांनी केला आहे. नागरपालिका आणि नगरपालिका निवडणुकीत प्रचारासाठी ते सोमवारी आले होते. यावेळी त्यांनी नागपूर पत्रकार क्लब येथे पत्रकारांशी संवाद साधला. जोपर्यंत ही संघटना नोंदणी करीत नाही, संविधान आणि तिरंगा स्वीकारत नाही, तोपर्यंत वॉचरत बहुजन आघाडीचा संघाविरोद्धाचा लढा सुरू राहणार आहे,

असे सांगून त्यांनी छत्रपती संभाजीनगर येथील आंदोलनाची पार्श्वभूमी स्पष्ट केली. मराठवाडा विद्यापीठ परिसरात संघाच्या लोकांनी विद्यार्थ्यांच्या नोंदणीसाठी स्टॉल लावला होता. तेवढ्यासाठी संघाच्या तक्रारीवरून त्यांच्या विरोधात गुन्हा दाखल करण्यात आला होता. यामुळे आघाडीने आंदोलनाची भूमिका घेतली आणि आंदोलनादरम्यान संघाला भारतीय संविधानाची प्रत, राष्ट्रीय ध्वज तिरंगा आणि महाराष्ट्र रिजिस्ट्रेशन अॅक्टची प्रत भेट देण्याचा प्रयत्न केला. सधाने या तिन्ही गोष्टी नाकारल्या. संघ भारतीय संविधान मानत नाही, संघ कार्यालयावर तिरंगा फडकवत नाही आणि आपली संघटनेची नोंदणी करीत नाही. त्यामुळे ही संघटना अनौदणीकृत असून देशविरोधी आणि दहशतवादी आहे, असा गंभीर आरोपही आंबेडकर यांनी केला.

सुप्रीम कोर्टाने देशभरातील सर्व प्रकरणे सोपवली CBI कडे

नवी दिल्ली : देशभरात वाढत असलेल्या डिजिटल अरेस्ट आणि सायबर फसवणूक प्रकरणांवर सर्वोच्च न्यायालयाने कठोर भूमिका घेतली आहे. सुप्रीम कोर्टाने सोमवारी महत्वाचा आदेश देत, भारतभरातील सर्व डिजिटल अरेस्ट प्रकरणांची तपासणी CBI कडे सोपवली आहे. आता या प्रकरणांची पुढील सुनावणी दोन आठवड्यांनंतर होणार आहे. सुप्रीम कोर्टाने स्पष्ट सांगितले की, राज्यांची पोलिस यंत्रणा CBI ला पूर्ण सहकार्य करेल, तसेच IT इंटरमीडियरी नियम 2021 अंतर्गत इतर सर्व प्राधिकरणांना CBI ला सहाय्य करणे बंधनकारक असेल. सरन्यायाधीश सूर्यकांत यांनी सांगितले की, बहुतांश राज्यांमध्ये वरिष्ठ नागरिक मोठ्या प्रमाणात सायबर गुन्ह्यांचे बळी ठरत आहेत. सादर केलेल्या माहितीच्या आधारे न्यायालयाने सायबर फसवणुकीचे तीन प्रमुख प्रकार निश्चित केले आहेत. अनेक राज्यांनी CBI चौकशीस मान्यता न दिल्यामुळे कोर्टाने निर्देश दिले की, ती राज्येही IT Act 2021 अंतर्गत CBIतपासास सहमती देतील. गुन्हे देशाच्या सीमांच्या बाहेरील घडत असल्याने, गरज भासल्यास CBI ने इंटरपोल अधिकाऱ्यांची मदत घ्यावी.

इफ्फीमध्ये थायलंडच्या 'अ यूनफुल घोस्ट' या विलक्षण चित्रपटाने आंतरराष्ट्रीय विभागाचा समारोप

पणजी : इफ्फीच्या आंतरराष्ट्रीय विभागासाठी यापेक्षा अविस्मरणीय समारोपाची अपेक्षा केली जाऊ शकत नाही. थायलंडची अधिकृत ऑस्कर एन्ट्री आणि कास्ममध्ये ग्रँड प्रिक्स विजेता 'अ यूनफुल घोस्ट' च्या टीमने आज पत्रकार परिषदेत त्यांच्या प्रसिद्ध चित्रपटाच्या स्वाभावाचे प्रतिबिंब असलेले विचित्र, उदासीनता, सामाजिक भाष्य आणि विनोदाचे दुर्मिळ मिश्रण उलगडून दाखवले. दिग्दर्शक रत्नपाम् बुनबंचचोक, सहयोगी निर्माता तनाडे अमोरनपियालेक, अभिनेता विसारुत होमहुआन आणि सिनेमॅटोग्राफर सॉंग पासिट यांनी मंचावर एका अजब कोमल विश्वाची कहाणी उलगडली ज्यात एक शोकालुल पती त्याच्या मृत पत्नीचा व्हॅक्यूम क्लिनरमध्ये पुनर्जन्म झालेला पाहतो. 'सिनेमॅटोग्राफर सॉंग पासिट यांनी चित्रपटाच्या दुसऱ्या भाषेचे वर्णन गांभीर्य आणि मूर्खपणा यामध्ये जाणीवपूर्वक केलेले तांडव असे केले. 'आमचा मार्गदर्शक विचार' 'सिनेमॅटिक नसण्याची भीती बाळगू नका' असा होता,' असे ते म्हणाले. त्यांनी स्पष्ट केले की टीमने विचित्र कोन, चंचल रचना आणि गडद रंग विशेषतः लाल रंग वापरले, असा रंग जो ज्वलंत राहावा असा आग्रह दिग्दर्शकाने धरला होता. प्रेक्षकांना मजेदार, रहस्यमय आणि नेहमीच्या चाकोरीबाहेरील जगात वेऊन जाणे हे ध्येय होते. थायलंडच्या चित्रपट परिदृश्याबद्दल बोलाताना सहल्यक निर्माते तनाडे अमोरनपियालेक यांनी थॉई चित्रपटाच्या पडद्यामागील जग अधोरेखित केले. त्यांनी नमूद केले की नवीन चित्रपट निर्मात्यांची एक नवीन लाट उदयास येत आहे. मात्र चित्रपट उद्योग अजूनही दारवणी थिएटरमध्ये अवघे 30 चित्रपटच प्रदर्शित करतो आणि या अस्थिर परिसंस्थेवर हॉलिवूड चित्रपटांचे वर्चस्व आहे. रचामूस पुढे म्हणाले की, शैलीची विविधता मर्यादित आहे आणि जरी चित्रपट 'निखळ मनोरंजन' करणारे असू शकतात, तरी त्यांचे वैयक्तिक मत आहे की सिनेमात सांगण्यासारखे काहीतरी असायला हवे. अभिनेता विसारुत होमहुआन, अभिनेता विसारुत होमहुआनसाठी, अ यूनफुल घोस्ट आह्वानात्मक आणि करिअर ठरवणारा दोन्ही होता. 'थायलंडमध्ये नाहिता असणे कठीण आहे,' असे त्याने कबूल केले. 'मी टीव्ही, टिकटॉक, सर्वत्र काम केले आहे. काररा संधी नाहीत. हा चित्रपट माझ्यासाठी एक प्रशस्त मार्ग होता, ज्यामुळे लोक मला एक चित्रपट अभिनेता म्हणून ओळखू लागले.' संपूर्ण टीमने 'अ यूनफुल घोस्ट' चे वर्णन विरोधाभासांवर आधारित चित्रपट असे केले, एक अशी कथा जी विनोदी आहे आणि भयावह देखील आहे, काल्पनिक आहे. पत्रकार बैठक संपताच, चित्रपटाने जगाचे लक्ष का वेधले आहे हे स्पष्ट झाले. तो एकाच वेळी विचित्र, प्रामाणिक आणि सामाजिकदृष्ट्या प्रासंगिक देखील आहे आणि असे करतांना, त्याने इफ्फीच्या आंतरराष्ट्रीय विभागाला असा समारोप दिला जो अनंददायी आणि अविस्मरणीय दोन्ही होता.

बहुजन सौरभ

इथे संपर्क साधावा

► **प्रवीण गायकवाड**
09850301528
विश्वकर्मा नगर, कुकडे लाऊड, वंजारीनगर, एम्प्रेस मिल कॉलनी

► **निलेश कांबळे**
मो.नं. 94236 34976
एरिया : उंटरखाना, दत्तात्रयनगर, सुभेदार ले आऊट , म्हाळगीनगर

► **सुनील कुंभारे**
मो.नं. 98238 94329

► **विशाखा नारायणो**
मो.नं 99602 41648

एरिया : जोगी नगर , काशी नगर, धाडीवाल ले आऊट, सुयोग नगर, रानवाडी

► **प्रमोद चहादे**
मो.नं 9273170800
जोगी नगर, धाडीवाल ले आऊट, संयोग नगर, नरेंद्र नगर,

► **चंदू नगरारे**
मो.नं. 9975968852
शताब्दी नगर, काशी नगर, अभयनगर, जयवंतनगर, भीम नगर, जोगी नगर.

► **निलेश वालदे**
मो.नं.9764772886
मोहन नगर. गौतम नगर, गड्डीगोदाम परिसर

► **मसारकर**
918080158604
धाडीवाल ले आऊट.

► **लिना विनोद भोवते**
मो.नं. 9021770694
इंदोरा, जरीपटका, भीमचौक, नाराधट.

► **प्रविण राजाराम ठवरे**
मो.नं. 9372331798
मॉडेल टॉऊन, बेझनबाग.

► **सितेश अमिल बोदले**
मो.नं. 9511843694
WCL पॉव ग्रीड

► **गगन प्रताप नाहारकार**
मो.नं. 8793389936
मेकोसाबाग, नवा नकाशा.

► **प्रमोद बागडे**
मो.नं. 9764973627
इंदोरा, सुगत नगर.

► **बी प्रकाश राव**
मो.नं. 9022621075
भीमचौक, बेझनबाग, मेकोसाबाग.

► **पुष्पीत कराडे**
मो.नं. 8055416108
वैशाली नगर, राणी दुर्गावती चौक.

► **राहुल राजकुमार जांबुळकर**
मो.नं. 9673392025
नारी.

► **श्रीकांत वासनिक**
मो.नं. 9767624345
काचीपूर, बाबूळखेडा, पार्वती नगर, रमा नगर, जय भिम नगर.

► **मंगेश शंभरकर**
मो.नं. 9970258703
नरेंद्र नगर, सुयोग नगर, भिम नगर, शताब्दी नगर.

► **निळकंठ वि. जवादे**
मो.नं. 9623773365
रमा नगर, मनीष नगर.

► **विनोद कृष्णराव डूले**
वेदांगा न्यूजपेपर, झिंगाबाई टाकव्ही, गोधनी रोड, . 7447767922

► **आशिष थुल**
9423400956
धरमपेट, आंबेडकरनगर

► **राम मानवटकर**
8626037360,
न्यू. मनिष नगर,

► **अमन शरणगात**
9575673895
टेकअप सिटी , दिघोरी, बहादुरा पेपर एजन्सी,

► **राहुल आठवले**
8485854398
संबोधी बुद्ध विहार, गिद्धीखदान, काटोल रोड, नागपूर

► **दिगाबर पांडुरंग वासनिक**
9561974131
454- नविन सुभेदार ले आऊट
दिनेश पेपर एजन्सी

► **गौतम भीमराव मेश्राम**
जयवंत नगर, अभयनगर
9975941830

► **स्वप्निल वाढबुधे**
न्यू अमर नगर, शेष नगर, विठ्ठल नगर, सिद्धेश्वरी नगर, चक्रपाणी नगर, गजानन नगर.
मो. 96046 54382

► **योगेश मेहर**
टेक ऑफ सिटी, बहादुरा परिसर
मो. 919552971648

► **दिनेश टेंभुर्णे**
इंदोरा, लक्ष्मी बाग, बेझनबाग, पौ. डेब्ल्यू एस. कॉलेज परिसर
मो. 8806511702

► **गजानन गायकवाड**
कार्तिक मार्टड , बेसा सेंटर, पेटोले पंप जवळ, बेसा
9921552488

► **राजेश नंदनवार**
राहुलनगर, सोमप्नवाडा
मो.न. 9850335018

► **विनायक हाडके**
प्रतापनगर
मो.न.9545750757

► **शैलेश माटे**
जयताळ, त्रिमूर्ती नगर, अंबाझरी मो. 9767987363

बहुजन सौरभ
संपादकीय
67 दिवसांची शांतता

दिवसांच्या कारावासात रहाणाऱ्या सोनम वांगचुक हे लडाखचे एक वैज्ञानिक, पर्यावरण कार्यकर्ता आणि शिक्षण सुधारक आहेत, ज्यांनी लडाखला सहावी अनुसूची अंतर्गत संवैधानिक संरक्षण, स्थानिक संस्कृती व पर्यावरणाच्या सुक्षिततेसाठी शांततेने आणि अहिंसात्मक मार्गाने आवाज उठवला. त्यांच्या अटक आणि कारावासामुळे त्यांच्या मागण्यांना देशभरात तितकीच दुर्लक्ष झालेली दिसते, ज्यात सत्ता किंवा प्रकार्य बदलण्याऐवजी स्थानिक हक्क व पर्यावरण संरक्षण यांची मागणी आहे. समाजात आणि सरकारने शांत, वैज्ञानिक आणि जागरूक कार्यकर्त्यांच्या हक्कांना मान देऊन लोकशाहीचा पोषण करण्याची आवश्यकता आहे. सोनम वांगचुक यांचा परिचय व कार्यसोनम वांगचुक यांनी 1988 मध्ये SECMOL (Students Educational and Cultural Movement of Ladakh) ची स्थापना केली, ज्याचा उद्देश लडाखमधील शिक्षण प्रणालीत सुधारणा करणे आणि स्थानिक सांस्कृतिक तसेच पर्यावरणीय गरजांशी राज्याच्या शिक्षणाचा सुसंगतपणा राखणे होता. ते लडाखमधील पर्यावरण संरक्षण आणि सामाजिक सुधारणांसाठी विख्यात आहेत, तसेच त्यांनी सौरऊर्जा आणि पर्यावरणपूरक शैक्षणिक मॉडेलस्वरही काम केले आहे. त्यांच्या शांततावादी आणि वैज्ञानिक दृष्टिकोनामुळे ते स्थानिक आणि राष्ट्रीय पातळीवर एक आदर्श कार्यकर्ते म्हणून ओळखले जातात. अटक आणि मागण्या सोनम वांगचुक यांना लडाखला सहावी अनुसूची अंतर्गत संवैधानिक संरक्षण व पर्यावरणीय स्वायत्तता मिळवी, अशी मागणी करत शांततामय आंदोलनात सहभागी असल्याबद्दल अटक करण्यात आली. त्यांची अटक आणि नंतर जोधपूर सेंट्रल जेलमध्ये त्यांना बदले जाणे हे ज्यांना हिंसाचाराची शक्यता होती. त्या भागांमध्ये तणाव टाळण्यासाठीचे उपाय मानले जात आहेत.

मात्र, त्यांच्या शांततामय भूमिका आणि शैक्षणिक व पर्यावरणीय योगदानाचा विचार करता, त्यांच्या अटकीनंतर जनभावनेत वेदना उभी राहिली आहे आणि त्यांच्याविरुद्धचा हा निर्णय अनेकांनी अन्यायकारक मानला आहे. लोकशाही, अधिकार आणि अन्याय सोनम वांगचुक यांच्या कारावासात असण्यामुळे एक राष्ट्रीय आणि सामाजिक प्रश्न समोर येतो की, वैज्ञानिक व शांततावादी नागरिकांनी ज्या प्रकारे स्थानिक हक्कांची मागणी केली. त्या गोष्टींना न्यायालयीन प्रक्रिया व लोकशाहीत योग्य स्थान दिले का? देशातील काही राजकारणी, आर्थिक गुन्हेगार, दंग्यांचे हातभार लावणारे लोक मुक्त फिरताना, शांततेचा आवाज उठवणाऱ्या कार्यकर्त्यांना तुरुंगात टाकणे लोकशाहीसाठी धोकादायक असा संदेश देते. लोकशाही फक्त निवडणुकीत नाही तर विचारांच्या स्वातंत्र्यात टिकते आणि म्हणून नागरिकांनी या सामाजिक अन्यायाच्या विरोधात उभे राहणे गरजेचे आहे. वर्तमान परिस्थिती आणि न्यायालयीन प्रक्रिया सोनम वांगचुक यांच्या पत्नीने त्यांच्या अटकेविरुद्ध सर्वोच्च न्यायालयात याचिका दाखल केली आहे, परंतु अद्याप सुनावणी पुढे ढकलण्यात आली आहे. त्यांनी तुरुंगातून सुद्धा न्याय मिळवण्यात आंदोलन थांबवणार नाही असे स्पष्ट केले आहे. त्यामुळे या प्रकरणात न्यायालयीन सक्रियतेची गरज आहे आणि सरकारने आंदोलनकारकांच्या शांततेला व संवैधानिक मागण्यांना गांभीर्याने घेतले पाहिजे. सोनम वांगचुक यांचा आवाज एक वेगळा, शिक्षण, पर्यावरण आणि स्थानिक संस्कृती रक्षणाच्या बाबतीत एक जागरूक प्रकारचा आंदोलन आहे, जो देशातील अनेक नागरिकांकडून दुर्लक्ष केला जातो. अशा शांतता आणि न्यायासाठी लढणाऱ्या कार्यकर्त्यांना कायदेशीर संरक्षण मिळते. त्यातूनच लोकशाहीची खरी झळक दिसते. देशाने या कारावासातून एक जागरूक संवाद निर्माण करून न्यायासाठी ठाम उभे राहवे. 67 दिवसांची शांतता आणि एक अन्यायाच्या कारावासातील वैज्ञानिक विचारसरणी जिवंत आहे म्हणून तो वसा पुढे नेण्याची जबाबदारी समतावादी, परिवर्तनवादी आणि शैक्षणिक सुधारणावादी सामाजिक कार्यकर्त्यांचे आहे. ■■

बुद्धिमान स्वावलंबी राहतो. आत्मचिंतन, आत्ममंथन करतो. नवे शिकण्यास धडपडतो, तळमळतो. निःस्वार्थी जीवन जगतो. स्वतःला ओळखतो. ज्ञानामुळे निडर बनतो. तो लहान मोठा कोणीही राहू शकतो. धैर्यवान, असतो. यशासाठी शीलाचे पालन अत्यावश्यक आहे. डॉ. बाबासाहेबांचे स्मरण करून प्रत्यक्ष देशाच्या प्रधानमंत्र्याला प्रश्न विचारून उत्तर घेण्याचा साहस करणारी दलित मुलगी किरण चौधरी अभिनंदनास पात्र ठरली. तिचे कौतुक करावे तेवढे कमीच होतील. तिच्या धाडशाला सलाम!

मनात भीती बाळगणाऱ्या पुढे पाऊल टाकण्यास धजत नाही. दलित किरण चौधरीने भीती टाळली. तिने दलितांचे दुःख अनुभवले. किरण दलितांच्या दुःखात रोज मरायची. तिला जातीयवादी दिशा गवसत नव्हती. मानवी वैफल्याच्या चक्रात ती सापडली होती. तिला विचारण्याची वाट दिसत नव्हती. भोवतालच्या जगाकडे पाहून तिला गुदमरल्यासारखे व्हायचे. चूक नसताना दलितांचा द्वेष कां होतो? आपले, आपल्या समाजाचे काय चुकते? शाळेकरी किरणला काहीही कळत नव्हते. दलित समाजाशी हिंदू दृष्टीने का वागतात? तिच्या मनात प्रश्नांनी गर्दी केली होती. एकदा देशाचे प्रधानमंत्री मोदींची विशाल जाहीर सभा होती. सभेला प्रचंड गर्दी होती. देशाचे प्रधानमंत्री सगळ्यात शक्तीशाली आहेत असे शाळेत ऐकले होते. प्रधानमंत्री मोदींच्या भाषणाला प्रचंड गर्दी, तेवढीच शांतता होती मोदींनी भाषणानंतर स्टेजवरून कोणाला काही विचारायचे असल्यास विचार असा प्रश्न केला. श्रोत्यात खळबळ झाली. पण कोणीचही हिंमत झाली नाही. मोदिंनी सभेवर चौफेर नजर टाकली. सभेत सर्वत्र शांतता होती. माना खाली होत्या. मोदींनी पुन्हा पुन्हा सभेपुढे प्रश्न टाकला. ऐकून किरण चौधरीला हिंमत आली. जागेवर उभी झाली. श्रोत्यांच्या नजरा किरणवर झिळ्या. किरण चौधरीने दिव्य श्वास घेतला. मोदींच्याही नजरेत किरण आली. तिला आठवले शाळेत सर प्रश्न विचारायला सांगतात. किरण चौधरी बोलकी झाली. म्हणाली, 'प्रधानमंत्रीजी मी दलीत मुलगी किरण चौधरी; माझे काही प्रश्न आहेत.' किरणला एकून मोदीला किरणचा अभिमान वाटला. म्हणाले, 'बोल बेटा किरण, तुझा काय प्रश्न आहे? किरण म्हणाली माझा प्रश्न क्र. (1), 'मंदिर, मस्जिद, धार्मिक मुद्यांसाठी सक्रिय राहणारा पोलिस विभाग दलित महिलांवर होणारा गैरप्रेष, दलितांचे शोषण, अन्याय, अत्याचारवर सक्रिय कां

कलात्मक आनंद हा जीवनातला सर्वश्रेष्ठ आनंद होय...

भारतीय संविधानाची निर्मिती 1946 ते 1950 या कालावधीत अत्यंत विचारपूर्वक झाली. धर्मस्वातंत्र्य, व्यक्तिस्वातंत्र्य, समता आणि बंधुत्व ही तत्त्वे संविधानाच्या केंद्रस्थानी आहेत. त्यातही अनुच्छेद 25 हा भारतीय नागरिकांच्या धर्मस्वातंत्र्याचा कणखर रक्षक आहे. प्रत्येक व्यक्तीस धर्माचे पालन, आचरण व प्रचार करण्याचा हक्क तो देतो.

परंतु या कलमातील स्पष्टीकरण 2 चे चुकीचे किंवा अपूर्ण वाचन करून, 'बौद्ध, जैन व शीख हे हिंदू आहेत' असा समज काहींच्या मनात पसरविण्यात आला आहे. ही केवळ अज्ञानातून उद्भवलेली भ्रामक कल्पना नाही, तर जाणूनबुजून निर्माण केलेला राजकीय व सामाजिक भ्रम असल्याचे दिसते. या भ्रमाचा विधिनिष्ठ, इतिहासनिष्ठ आणि तर्कनिष्ठ परिहार करण्याची आज तातडीची गरज आहे. कारण धार्मिक ओळख ही कोणत्याही समाजाच्या अस्तित्वाचा मूलाधार असते आणि संविधान त्या ओळखीचा सन्मानच नव्हे तर संरक्षण करते. अशा परिस्थितीत चुकीच्या विधानातून तीन स्वतंत्र आणि प्राचीन धर्मांचा, बौद्ध, जैन आणि शीख, हिंदू धर्मात विलय झाल्याचा दावा करणे ही अताकित्क, असंवैधानिक कृती ठरते. अनुच्छेद 25 - धार्मिक स्वातंत्र्य, विलीनीकरण नव्हे अनुच्छेद 25(1) स्पष्ट सांगतो की, 'प्रत्येक व्यक्तीला आस्था स्वातंत्र्य आहे आणि धर्माचे पालन, आचरण व प्रचार करण्याचा अधिकार आहे.' म्हणजेच प्रत्येक भारतीय नागरिकाला आपला धर्म स्वतःच्या निवडीने मानण्याचा आणि पाळण्याचा पूर्णाधिकार आहे. हा अधिकार इतका मूलभूत आहे की त्याला छेद देणारे कोणतेही कायदे असंवैधानिक ठरतात. उपकलम (2) ही फक्त मर्यादा सांगणारी तरतुद आहे. ज्यामध्ये राज्याला सामाजिक सुधारणा व कल्याणासाठी कायदे करण्याचा अधिकार दिला आहे. उदाहरणार्थ,

सरकारी वर्तणूक घटनाबाह्य :- नाशिक त्र्यंबकेश्वर येथे येणाऱ्या 31 ऑक्टोबर 2026 ते 24 जुलै 2028 या काळात एकूण 21 महिने गोदावरी नदीकाठी आणि आसपासच्या शेकडो एकर जमिनीवर सिंहस्थ कुंभमेळा भरत आहे. या कुंभमेळ्याच्या तयारीचा भाग म्हणून राज्य सरकार विविध कामांना सुरुवात करत आहे. जसे की खडे खोदणे, साधूग्राम उभारणे इत्यादी. खरे तर सरकारचा कोणाही धर्म नसतो. परंतु राज्य सरकार विविध धर्मांच्या दिशेने जाऊन घटनाबाह्य वर्तन करू लागले आहे. हे सरकारसाठी अत्यंत लज्जास्पद असून राज्याला पुन्हा मध्ययुगात खेचणारे आहे. भारतीय संविधानातील अनुच्छेद 51 (ज) नुसार विज्ञाननिष्ठ दृष्टिकोन, मानवतावाद आणि शोधक बुद्धी व सुधारणावाद यांचा विकास करणे ही प्रत्येकाची मूलभूत कर्तव्ये आहेत. तसेच अनुच्छेद 51 (छ) नुसार नैसर्गिक पर्यावरणाचे, वने, सरोवरे, नद्या व वन्यजीवसृष्टी यांचे रक्षण करणे व त्यात सुधारणा करणे, तसेच प्राणीमात्रांबद्दल दयाभाव ठेवणे आवश्यक आहे. तसेच अनुच्छेद 51 (झ) नुसार सार्वजनिक मालमत्तेचे रक्षण करणे हेही मूलभूत कर्तव्य आहे. परंतु राज्य सरकार या तिन्ही मूलभूत कर्तव्यांकडे जाणीवपूर्वक दुर्लक्ष करत आहे.

वृक्षांची कत्तल - कोणासाठी आणि कशासाठी? :- या कुंभमेळ्याच्या तयारीचा भाग म्हणून सरकारने सुमारे 18,000 छोट्या-मोठ्या वृक्षांची कत्तल करण्याच्या क्रूर कार्यास सुरुवात केल्याचे नागरिक सांगतात. या वृक्षतोडीला विरोध म्हणून नागरिक शांततामय आंदोलन करत आहेत. महापालिकेसह काही खाजगी संस्थांच्या मदतीने, 'प्रभुरामचंद्राच्या पदस्पर्शाने पावन झालेल्या भूमीला विकण्याचा डाव' रचल्यासाठी जनतेमध्ये चर्चा आहे. ही पवित्र जागा कवडीमोल भावाने सरकार कोणाला विकणार? सरकार कोणत्या इश्टांखावर काम करत आहे? यामध्ये कोणाचे आर्थिक हितसंबंध जुळले आहेत? हे सत्य जनतेसमोर आलेच पाहिजे.

संविधान कलम 25(2) स्पष्टीकरण 2 चा अर्थ समजून घेण्याची गरज

बौद्ध 'हिंदू' नाहीत...

अस्पृश्यतेवरील बंदी, मंदिरांमध्ये सर्वांसाठी प्रवेश, स्त्री-पुरुष समानतेचे कायदे इत्यादी. यात धर्म कोणाचा कोणात विलीन करणे अशी कोणतीही संकल्पना नाही. स्पष्टीकरण 2 - हेतू वेगळा आणि गैरसमज वेगळा :- स्पष्टीकरण 2 असे सांगते की उपकलम (2)(ब) मधील "Hindu" शब्द वापरला असताना त्यात बौद्ध, जैन आणि शीख यांचाही समावेश समाजात. पण हा समावेश फक्त व फक्त सामाजिक सुधारणा कायदांचा समान उपयोग सुनिश्चित करण्यापुरता आहे. उदाहरणार्थ :- जर Hindu Religious Institutions संदर्भातील सुधारणा. जसे मंदिर प्रवेशाचा कायदा लागू केला तर बौद्ध विहार, जैन मंदिर व गुरुद्वारे यांनाही त्या कायद्याचा लाभ मिळवणार. याचा अर्थ त्यांचे धर्म हिंदू झाले असा होत नाही. विधिशास्त्रात याला incidental / contextu-

al inclusion म्हणतात. म्हणजे, धर्माचा विलय नव्हे; कायद्याचा समान उपयोग. आंबेडकरी दृष्टिकोन - गैरसमजावर अंतिम उत्तर. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात :- 'धर्म हा वैयक्तिक स्वातंत्र्याचा विषय आहे. धर्मात राज्याने बळजबरी करणे हा अपराध आहे.' अशा महामानवांनी बौद्ध धर्माला हिंदू धर्मात विलीन केले असे म्हणणे हास्यास्पद आहे. 14 ऑक्टोबर 1956 रोजी डॉ. बाबासाहेबांनी बौद्ध धर्म स्वीकारला. जर बौद्ध धर्म 'हिंदू धर्माचाच भाग' असता तर धर्मातराची आवश्यकता नव्हती. म्हणून, बौद्ध धर्म हा स्वतंत्र धर्म आहे आणि संविधान त्याला स्वतंत्र धर्माचा दर्जा देते. हिंदू कायदासंदर्भातील गैरसमज :- हिंदू विवाह कायदा, हिंदू दत्तक व निर्वाह कायदा आणि हिंदू वारसा कायदा हे बौद्ध, जैन आणि शीख यांना लागू होतात. कारण त्या समाजांमध्ये विवाह, दत्तक व वारसा यांचे स्वतंत्र लिखित कायदे अस्तित्वात नव्हते. ही कायदेव्यवस्था धार्मिक नव्हे, लौकिक आहे. "Hindu Law" हे नाव विधेयकाचे नाव आहे; धर्माचे नाही. डॉ. बाबासाहेबांनी संसदेत स्पष्ट सांगितले, 'हिंदू म्हणजे वेद मानणारा नव्हे, या कायद्यात 'हिंदू' शब्दाचा अर्थ

विधायी सोईचा आहे.' तरीही 'बौद्ध हे हिंदू आहेत' असा प्रचार करणे म्हणजे आंबेडकरांच्या भूमिकेचे विकृतीकरणच. संसदेमधील निर्णायक प्रतिवाद, जैन, बौद्ध व शीख सदस्य म्हणत होते, 'आम्हाला हिंदू कायद्यात का टाकता?' त्यावर डॉ. बाबासाहेब म्हणाले, 'मी कोणालाही हिंदू बनवत नाही. लौकिक बाबींमध्ये एकच कायदा असणे राष्ट्रीय एकात्मतेसाठी आवश्यक आहे.' आणि त्यांनी पुढे स्पष्ट केले, 'समान नागरी संहिता हवी असेल तर हिंदू कोड ही पहिली पायरी आहे.' म्हणजे, धर्म स्वातंत्र्य स्वतंत्र; लौकिक कायदा एकसंध यात संघर्ष नाही. कायदा, संविधान आणि आंबेडकरी विचार काय सांगतात?

विधान सत्य, संविधानाने बौद्ध, जैन आणि शीख हिंदू ठरवले, चुकीचे. बौद्ध, जैन आणि शीख हे स्वतंत्र धर्म पूर्णपणे सही. अनुच्छेद 25 धर्मस्वातंत्र्य देतो; विलीनीकरण नाही. स्पष्टीकरण 2, फक्त सामाजिक सुधारणा कायदे समान लागू - पूर्णपणे सही. हिंदू कायदे लौकिक पद्धतीचे; धार्मिक नाहीत - अंतिम सत्य, बौद्ध, जैन आणि शीख हे संविधानाने दिलेल्या संपूर्ण धर्मस्वातंत्र्यासह स्वतंत्र धर्म आहेत. त्यांना हिंदू बनवणारी कोणतीही संवैधानिक तरतुद नाही. कायद्याच्या मसुद्यात पुनरावृत्ती टाळण्यासाठी कमीत कमी शब्दात अर्थ व्यक्त केला जातो आणि व्याख्या, स्पष्टीकरण, उद्दिष्ट व विधानकर्त्याचा हेतू एकत्र वाचूनच अर्थ काढायचा असतो. अनुच्छेद 25 चा अर्थ :- 'हिंदू = बौद्ध, जैन, शीख' असा कधीच होत नाही. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी घडवलेली ही संवैधानिक रचना बदलण्याची मुळीच सत्ता नाही. मूळ संविधानातील प्रत्येक शब्द डॉ. बाबासाहेबांनी स्वतः लिहिला, तो पवित्र आहे. त्या पवित्र रचनेत तोडमोड करणाऱ्यांना भविष्य कधीच माफ करणार नाही. ■■

नाशिक सिंहस्थ कुंभमेळ्याआडून सरकारचे षडयंत्र

नक्शाल - नक़ल - डाव :- मध्यप्रदेश, ओडिशा, छत्तीसगड इत्यादी राज्यांत आदिवासी बांधवांना त्यांच्या पिढ्यानिपिढ्याच्या जमीन-वनामधून हकलून त्यांना नक्शाली ठरवून, शस्त्रबळाने आत्मसमर्पणास भाग पाडून, त्यांची जमीन करोडपती मित्रांना कवडीमोल भावात देण्याचा डाव रचला गेला. तसाच डाव आता धर्माच्या नावावर नाशिकमध्ये रचला जात आहे का? कुंभमेळ्याच्या नावाखाली जंगलसंपदा व जमीन साफ करून कोणाला देण्यात येणार आहे? सरकारमध्ये कोणाचा, किती टक्का हिस्सा राहणार आहे? याची उत्तरे राज्य सरकारने जनतेला दिलीच पाहिजेत. या संदर्भात पर्यावरणप्रेमी संस्था, पशुपक्षीप्रेमी, नागरिक, कार्यकर्ते स्वतंत्र भूधक बनलेल्या सरकारविरुद्ध लढण्यास सज्ज झाले आहेत. पशू-पक्षी पिटाळण्याचा डाव :- 18,000 झाडांची कत्तल म्हणजे प्रचंड पर्यावरण हानी. यामुळे मोठ्या प्रमाणावर पशू-पक्ष्यांचे स्थलांतर, निवासक्षेत्र नष्ट होणे

लोकांचा मृत्यू झाला. ही घटना संपूर्ण देशाला हदरवणारी होती आणि मन हलकावून टाकणारी होती. कुंभमेळे कशासाठी भरतात? :- कुंभमेळ्यात लाखो लोक जमतात, परंतु संपूर्ण प्रक्रिया अंधश्रद्धा, कर्मठपणा आणि कर्मकांड यांवर आधारित असल्याचे दिसते. येथे विवेक नाही. विज्ञाननिष्ठता नाही. तर्क नाही. अध्यात्म नाही. आधुनिकता नाही. 'खान केल्याने पापं धुतली

उधळण' नाही, पण सिंहस्थाच्या नावाखाली कोट्यवधी, हजारो कोटी खर्च करण्यासाठी सरकारकडे पैसा कसा काय येतो? महाकुंभमेळ्यातील चेंगराचेंगरी व जाळगोळी :- अलीकडे प्रयागराज (उत्तरप्रदेश) येथे महाकुंभमेळ्यात आराजकता, चेंगराचेंगरी व जाळगोळीच्या घटना घडून निरपराध लोकांचा मृत्यू झाला. ही घटना संपूर्ण देशाला हदरवणारी होती आणि मन हलकावून टाकणारी होती. कुंभमेळे कशासाठी भरतात? :- कुंभमेळ्यात लाखो लोक जमतात, परंतु संपूर्ण प्रक्रिया अंधश्रद्धा, कर्मठपणा आणि कर्मकांड यांवर आधारित असल्याचे दिसते. येथे विवेक नाही. विज्ञाननिष्ठता नाही. तर्क नाही. अध्यात्म नाही. आधुनिकता नाही. 'खान केल्याने पापं धुतली

शाळेकरी दलित किरण चौधरीच्या प्रश्नांना प्रधानमंत्री मोदींची उत्तरे

होत नाही'? किरणने सभेचा माहोलच बदलला. संवेदनशील प्रधानमंत्री थोडावेळ उत्तरहीन झाले. त्यांना अशा प्रश्नांची अपेक्षा नव्हती. नंतर स्वतः भीमोर होत म्हणाले, 'बेटा किरण, असा प्रश्न विचारून लाखो लोकांचे तू प्रतिनिधित्व केलेस. सरकारसोबत समाजाचीही जबाबदारी आहे. तू पुढे आणलेली समस्या सामाजिक क्रांतीकडे निर्देश करते. सरकार यासाठी संवेदनशील आहे. यावर उपाय योजनेसाठी सरकारने अनेक मोर्चे उघडले.' किरण म्हणाली, माझा प्रश्न क्र. (2) 'आपल्या कार्यकाळात दलित मुख्यमंत्री का नाही? देशात समानता का नाही? सर्व समाजाची सरकारता भागिदारी का नाही? सगळ्याकडे सबका साथ सबका विकास का दिसत नाही? क्षमता, योग्यतेनुसार दलितांना सरकारात संधी का नाही?' या अनपेक्षित प्रश्नांने मोदी थोडे ओशाळले. सभेवर नजर टाकली म्हणाले, 'खरे आहे तुझे. यासाठी पाऊले उचलली लागतील. तरी आमच्या सरकारात दलित रामदास आठवलेना आम्ही मंत्री केले.' किरण म्हणाली माझा प्रश्न क्र. (3) 'छत्तीसगड, मध्यप्रदेशात आपले भाजपा सरकार असताना आदिवासी महिलांची नग्न धिंड सार्वजनिकरित्या काळजी.' हे ऐकताच सभेत चर्चबिचलच वाळली. 'समाजात ही मानसिकता का वाढते?' सरकार मूग गिळून कां बसते? अपराधी का सुटातात की सोडल्या जातात? मंदिर, मस्जिद मुद्यांवर सरकार चटकन सतर्क होते. अबुचे धिंडवडे निघतात अशा मुद्यांवर सरकार निष्क्रिय का? दोषींवर तात्काळ कारवाई का होत नाही? प्रधानमंत्री मोदी किरणचे ऐकून म्हणाले, 'किरण, बेटा, तुला ऐकून माझे मन भारी झाले. माझ्या सरकारने कार्यवाही केली. पण सन्मानजनक झाली नाही. यापुढे अशा प्रकरणांवर कठोर कारवाईचे तुला आश्वासन देतो.' हे ऐकून निडर होत लगेच किरणने

विचारले, 'आपले आश्वासन त्या अपमानित आदिवासी महिलांना शांत करेल का? त्यांची अबू परत येईल का? किरणच्या प्रश्नांने मोदीचे मन रक्तबंबाळ झाले. किरणच्या साहसाची स्तुती करीत म्हणाले, सामाजिक जागृतीसाठी प्रयत्नात अवश्य वाढ करू.' किरण म्हणाली, माझा प्रश्न क्र. (4) 'भारत देश सगळ्यांचा आहे, तरी बहुजन समाजाला हक्क, अधिकारासाठी का संघर्ष करावा लागतो? संविधानाने दिलेले अधिकार कां मिळत नाही? समाजात जातीभेद का पाळला जातो? सर्वांना समान सन्मान, समान नोकऱ्या, समान रोजगार, समान शिक्षण, समान संधी कां नाही? दलित, आदिवासी मुलांना चांगल्या शाळेत प्रवेश कां नाही? त्यांना जातीवरून अपमानित कां केले जाते?' प्रधानमंत्री यांना पोटाटिडकीने प्रश्न विचारतांना किरण चौधरीच्या हृदयात आक्रोश होता. तिच्या तोंडावर क्रोधाच्या रेण उमटल्या होत्या. किरणचे प्रश्न ऐकून थोडा वेळ मोदी गांगारले. नंतर सावरले. म्हणाले, 'किरण बेटा, तू देशाचे चक्र डोळ्यासमोर आणलेस. हे चित्र मी बदलण्याच्या प्रयत्नात आहे. दिव्हाकाळचे संस्कार बदलाल्या अवधी लागेल. सरकारने त्या दिशेने पाऊल उचलले आहेत. लवकरच त्यावर मात करता येईल.' किरण म्हणाली माझा प्रश्न क्र. (5) मंदिर, मस्जिद, विद्यालयांपैकी आपल्या दृष्टीने श्रेष्ठ कोण? किरणच्या या प्रश्नांने सभेचा स्वास जणू थांबल्या सारखा झाला. जणू प्रत्येकाच्या मनातील किरणने ओळखले होते.

विद्या व्यासंग
प्रा. भाऊ वासनिक
मो. 9423606064

वाचकांचे विचारपिठ
बहुजन सौरभ

सहकार मेळावा

आंतराष्ट्रीय सहकार वर्ष-2025 व सहकार सप्ताहाच्या निमित्ताने डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मिशन सभागृह, लक्ष्मरीबाग नागपूर येथे सहकार मेळावा संपन्न झाला. हा मेळाव्यास सम्राट अशोक नागरी सह. पतसंस्था, सेंट्रल इंडिया सह. पतसंस्था, जागसेनवन सह. पतसंस्था, जयभीम सह. पतसंस्था, न्यू महाराष्ट्र सह. सोसायटी, बानार्ड सह. पतसंस्था, अनाथापिंडक महिला सह. संस्था, अभिमान महिला सह. सोसायटी, मित्रजन महिला सह. संस्था, मैत्रेय सह. पतसंस्था, आई रमाई आंबेडकर पतसंस्था चे संचालक सदस्य, कर्मचारी व पिप्पिी एजन्टनी कार्यशाळेत उपस्थित राहून उत्कृष्ट प्रतिवाद दिला त्याबद्दल आपले हार्दिक अभिनंदन. नागपूर जिल्ह्यात 1057 सहकारी पतसंस्था कार्यरत आहेत. ठेव्या काळात कर्ज वसुलीत प्रत्येक पतसंस्थेच्या व्यवहाराची संपूर्ण माहिती नोंदविणे आवश्यक व सर्व संस्थांसाठी बंधनकारक केल्याने प्रमुख व्यक्तीचे मार्गदर्शन वाचा लाभ उपस्थित सहकार पतसंस्थाना झाला असेल असे मला वाटते. सन-1922 चा काळात जयभीम जनक 'बाबू ह्रदास एल.एन' यांनी नागपूर आणि कामठी येथे पहिल्यांदाच सहकार तत्वावर जीवनावश्यक वस्तूंचे तसेच कापड दुकानाचे संचालन केले. मागील वर्षी 2024 नोव्हेंबर 14 ताराखेला बाबू ह्रदास एल. एन. यांचे परेणा व स्फूर्तीन 'ह्रदास नगर अर्बन केडिट को-ऑप. सोसायटी लि. नागपूर' द्वारे व्हाजाराहण व सहकार मेळावा घेण्यात आला होता. बहुजन हितार्थ कार्यरत सह. पतसंस्थाना एकत्र आणून 'आम्ही एकमेकांना साहाय्य करू शकतो' हे दाखवून दिले याचे कौतुक करावेसे वाटते असे जयवंत जागवेचे यांनी प्रकाशनाे कळविले आहे. सहकार म्हणजे समान आर्थिक उद्दिष्टासाठी लोकांनी एकत्र येऊन काम करण्याचा एक प्रकार आहे. हि लोकशाही तत्वावर आधारित संस्था आहे यामुळे पतसंस्था सहकार मेळावें आयोजित करणे हि संकल्पना नव्या उर्जास प्रेरणा ठरणार आहे. पुन्हा: आपले व आयोजक संस्थांचे पक्षाधिकारी व उपस्थित संचालक मंडळ सदस्य, सेवक वर्ग व अभिकर्ता वर्ग यांनी अयत्न सहकार्य करून सहकार मेळावा घेतला. ■■

- विजय नागदेवे
उपाध्यक्ष, ह्रदास केडिट को ऑप सोसायटी

3 डिसेंबर 20०0 रोजी नागपूर येथे महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाची (माफसू) स्थापना झाली आणि आज तब्बल पंचविशीचा प्रवास पूर्ण करताना हे विद्यापीठ प्रगतीच्या नवनव्या क्षितिजांना स्पर्श करत आहे. ‘शिक्षण, संशोधन आणि विस्तार’ या त्रिसुत्री ध्येयाने सुरू झालेली ही यात्रा आज ग्रामीण अर्थव्यवस्थेचा कणा मजबूत करणाऱ्या ज्ञानकेंद्राच्या रूपात विकसित झाली आहे. पशुसंवर्धन, दुग्धोत्पादन आणि मत्स्य विज्ञान या क्षेत्रांत नवतंत्रज्ञान, संशोधन, रोजगारक्षमता आणि शाश्वत विकासाचा हीपरस्ती म्हणून राज्यातच नव्हे तर राष्ट्रीय स्तरावर एक अग्रगण्य विद्यापीठ म्हणून ओळखले जाते.

घोपेनेच्या वेळी विद्यापीठाला पाच पशुवैद्यकीय महाविद्यालये, एक पदव्युत्तर संस्था आणि एक दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय हस्तांतरित करण्यात आली. पुढील काळात विद्यापीठाने आपला शैक्षणिक आणि संशोधनाचा विस्तार करत दोन मत्स्य विज्ञान महाविद्यालये, अणुशक्ती एक दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र आणि तीन कृषि विज्ञान केंद्रे अशी संस्थात्मक वाढ साध्य केली. हे केवळ विस्तार नव्हे तर ग्रामीण भागातील रोजगार, उद्योग, आरोग्य आणि आर्थिक स्थैर्यासाठी माफसूने निर्णायक योगदान दिले. हा प्रवास केवळ संस्थात्मक विस्ताराचा नाही, तर ग्रामीण

समाजपरिवर्तनाच्या शक्तिशाली यज्ञाचा माफसूचा स्थापना ते आज परिवर्तनाचा आहे. पशुधन आरोग्य, दुग्ध उत्पादन, मासेमारी, आणि वन्यजीव संरक्षण क्षेत्रात उच्च स्तरीय संशोधन, पशुवैद्यकीय, दुग्ध व मत्स्य विज्ञान क्षेत्रातील कुशल, समाजाभिमुख आणि तंत्रज्ञानसाक्षर मानवबलाची निर्मिती, ग्रामीण युवकांसाठी उद्योजकता प्रशिक्षण व रोजगारक्षमतेचे संवर्धन, पशुसंवर्धन, मत्स्य व दुग्ध विकास

धोरणांमध्ये सरकारचे विचारकेंद्र (थिंक टँक) म्हणून प्रभावी भूमिका, विस्तार शिक्षणाद्वारे शेतकरी, पशुपालक, मच्छीमार व दुग्ध व्यवसायिकांना सशक्त करणारे उपक्रम, पशुकल्याण, जैवसुरक्षा, खाद्य सुरक्षा आणि मानवी आरोग्य यासंदर्भातील राष्ट्रीय स्तरावरील योगदान ही माफसूची 25 वर्षांची वैशिष्ट्यपूर्ण कामगिरी आहे. या 25 वर्षांत माफसूने आधुनिक तंत्रज्ञान, जैवतंत्रज्ञान, पशुजनुकशास्त्र, पशुआरोग्य सेवा, दुग्ध स्वच्छता आणि मत्स्यसंवर्धन यांत नवे शिथिज गाठले. लसीकरण, रोगनियंत्रण, पशुसंवर्धन, जैव सुरक्षा

‘ग्रामीण समृद्धीचा प्रवास, विज्ञानाधिष्ठित प्रगतीचा अभिमान’

मॉडेलस, पशुजनुक सुधारणाद्वारे उत्पादन वाढ, मत्स्य संवर्धनातून ग्रामीण भागात ब्लू इकॉनॉमीचा विकास, दुग्ध उद्योगात वॅल्यू एडिशन आणि पृष्ठ संफटी चे नवे मापदंड तयार करून माफसूने विज्ञानातून विकास आणि संशोधनातून समृद्धी यांचा संगम घडवून आणला. तसेच विद्यापीठाने वन्यजीव

माफसू चा 25 वा स्थापना दिन

प्रविण बागडे

9923620919

संशोधन व पशु कल्याण या क्षेत्रातही उल्लेखनीय संशोधनात्मक योगदान दिले आहे. आज माफसू केवळ एक विद्यापीठ नसून ग्रामीण विकासाचा प्रेरणास्रोत; शेतकरी, दुग्धोत्पादक आणि मच्छीमार यांचे सशक्तीकरण केंद्र, शाश्वत विकास आणि ग्रामीण अर्थव्यवस्थेच्या धोरणाचे मार्गदर्शक विचारमंच आणि पशुसंवर्धन व स्वास्थ्याच्या राष्ट्रीय चळवळीचा नेतृत्वकर्ता व ग्रामीण परिवर्तनाचा प्राणवायु आहे. आजचा

दिवस हा केवळ विद्यापीठाचा उत्सवाचा नाही, तर चिंतन, संकल्प आणि नव्या भविष्यदृष्टीचा दिवस तसेच भूतकाळातील यशाचा सन्मान, वर्तमानातील कार्याची जाणीव आणि भविष्यातील नवउत्कर्षाची प्रेरणा आहे. तंत्रज्ञानाधिष्ठित शिक्षण, संशोधन आणि विस्तार कार्ये अधिक सक्षम करणे, महिला, ग्रामीण युवक, पशुपालक आणि मच्छीमार यांना प्रशिक्षणातून स्वावलंबी बनवणे, हरित व निळ्या अर्थव्यवस्थेला चालना देणे, पशुकल्याण, जैवसुरक्षा आणि खाद्य सुरक्षा यास राष्ट्रीय-आंतरराष्ट्रीय स्तरावर बळकटी देणे हा विद्यापीठाचा प्रगतीचा भविष्यकालीन संकल्प आहे. ज्ञानातून समृद्धी, विज्ञानातून विकास आणि विस्तारातून समाजपरिवर्तन हीच माफसूची खरी स्थापना दिनाची प्रेरणा आणि भविष्यातील दिशा हाच विद्यापीठाचा प्रगतीचा संकल्प आहे. माफसूच्या 25 व्या स्थापना दिनाच्या हार्दिक शुभेच्छा! ■ ■

सरकारने कायद्याचा सल्ला का घेतला नाही? देशातील कोणतीही सरकार नाही, सरकार म्हणजे की, राज्याची व तेथील जनतेची मोठी जबाबदारी सरकारवर व सत्ताध्यांवर असते. परंतु राजकीय पोळी शेकण्यासाठी स्वमताने आरक्षण जाहीर करणे किंवा कोणतेही काम करणे हा तर कायद्याने मोठा गुन्हा आहे असे मला वाटते. विरोधक किंवा याचिका करता प्रत्येक सरकारच्या किंवा सत्ताध्यांच्या चुका काढत असतात आणि काढल्याच पाहिजे कारण हा लोकशाहीचा अधिकार आहे. परंतु आरक्षण जाहीर करताना सरकारने कायदा, विरोधक, सामाजिक संघटना, बुध्दीजीवी, समाज यांच्याशी सविस्तर चर्चा किंवा विचार-विमर्श का केला नाही? सरकारने कायद्याच्या चौकटीत राहून जर आरक्षण जाहीर केले असते, तर सर्वोच्च न्यायालयाने राज्य सरकारला आरक्षणाचा सवालच केला नसता. माझ्या माहिती नुसार ओबीसी -27

आरक्षणाच्या बाबतीत घोळ का?

टक्के आरक्षण, एसी-13 टक्के आरक्षण, एसटी-7 टक्के आरक्षण आणि एनटी / क्लिजे-3 टक्के आरक्षण अशाप्रकारे एकूण 50 टक्के आरक्षणाची मर्यादा कायद्यानुसार ठरविण्यात आली आहे. परंतु कायद्याचा किंवा सर्वोच्च न्यायालयाशी सर क र न करत नाही. आपल्या मर्जीने होवून घातलेल्या निवडणुकीमध्ये आरक्षण जाहीर केले ही तर सरळ-सरळ कायद्याची पायमल्लीच म्हणावी लागेल. राज्यातील 42 नगरपालिका आणि 246 नगरपरिषद निवडणुकीत आरक्षणाच्या घोळामुळे टांगती तलवार आम्ही कायम असल्याचे दिसून येते.स्थानिक स्वराज्य

संस्थांच्या निवडणुकीत आरक्षणाने 50 टक्के मर्यादा ओलांडल्याने सुप्रीम कोर्टाने नाराजी व्यक्त केली आहे. सरकारने 83 पंचायत समित्या, 17 जिल्हापरिषदा, 57 नगरपालिका, आणि 2 महानगरपालिका अशाप्रकारे 159 ठिकाणी 50 टक्के पेशा जास्त आरक्षणाची मर्यादा ओलांडल्याची बाब समोर आली आहे. आदिवासीबहुल स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये आरक्षणाचा मोठा प्रश्न निर्माण झाला आहे. नंदुरवार जिल्हा परिषदेमध्ये एकूण आरक्षण 100 टक्के पालवरमध्ये 93 टक्के, गडचिरोली 78 टक्के, धुळे 73 टक्के, नाशिक 72 टक्के तर अमरावती, चंद्रपूर, यवतमाळ, अकोला

जिल्हा परिषदांमध्ये 60 ते 70 टक्के दरम्यान आरक्षण लागू झाले आहे. नागपूर, ठाणे, वशिष्ट, नांदेड, जळगाव, हिंगोली, वर्धा आणि बुलढाणा या आठ जिल्ह्या परिषदांमध्ये 51 ते 60 टक्के दरम्यान आरक्षण देण्यात आले आहे. या आरक्षणाच्या विरोधात 28 याचिकाकर्त्यांनी सर्वोच्च न्यायालयात याचिका दाखल केल्या आहेत. सरकारने जर आरक्षणाचा घोळ निर्माण केला नसता तर हा मुद्दा सर्वोच्च न्यायालयात गेलाच नसता. परंतु सरकारने आरक्षणाचा व नियमाला काडीमोड 78 टक्के, धुळे 73 टक्के, नाशिक 72 टक्के तर अमरावती, चंद्रपूर, यवतमाळ, अकोला सष्ट दिसून येते. निवडणूक आयोग सुध्दा

उच्चशिक्षित शिक्षक, उल्का महाजन (रायगड जिल्ह्यातील आदिवासी व शोषित, वंचित घटकाच्या हक्कांसाठी महत्त्वपूर्ण कार्य करणाऱ्या सामाजिक कार्यकर्त्या), बाबा आढाव (पुण्यातील ज्येष्ठ समाजसेवक, असेंचटित कामगारांचे नेते आणि महात्मा फुले यांच्या सत्यशोधक विचारांचे पाईक), डॉ. प्रकाश आणि मंदाकिनी आमटे (गडचिरोलीतील लोक बिराडी प्रकल्पाद्वारे आदिवासींच्या आरोग्य, शिक्षण व विकासासाठी अतुलनीय कार्य करणारे), डॉ. अभय आणि राणी बंग (गडचिरोलीतील ‘सचं’ संस्थेद्वारे आदिवासी व ग्रामीण आरोग्याच्या प्रश्नांवर कार्यरत, विशेषतः नवजात अर्भकांच्या मृत्युदरात घट आणि दारूबंदी चळवळीत योगदान देणारे), पोपटराव पवार (अहमदनगर जिल्ह्यातील हिवरे बाजार गावाला आदर्श दुकाळ्युक्त गाव बनवणारे जलव्यवस्थापन तज्ज्ञ) जे. एस. पाटील संघटित असंघटित कामगारांना समान न्याय, समान वेतन मिळवून देण्यासाठी क्रांतिकारी आंबेडकरी विचारांची स्वतंत्र मजदूर युनियनच्या माध्यमातून 24 राज्यात 14 क्षेत्रांतील कामगारांचे नेतृत्व करते. यांच्यासारखे अनुभवी कामगार नेते, समाजसेवक, नामवंत लेखक-साहित्यिक, कलावंत, खेळाडू, अर्थतज्ज्ञ, डॉक्टर, कायदेतज्ज्ञ आणि

राज्यसभा आणि विधानपरिषद या दोन्ही वरिष्ठ सभागृहांमध्ये सध्या केवळ राजकीय पक्षांच्या नेत्यांचे पुनर्वसन करण्याची प्रवृत्ती दिसून येते. याऐवजी, जर या सभागृहांमध्ये सामाजिक बांधिलकी ठेऊन समाज कार्य करणारे कर्तव्यनिष्ठ प्रामाणिक समाज सेवकांची निवड झाल्यास माणसांचा व राज्याचा विकास होऊ शकते, त्याला गती मिळू शकते. सदस्य बिगर-राजकीय असल्यामुळे, विधेयकांना मंजुरी देण्यासाठी होणारे मतदान हे केवळ सत्ताधारी पक्षाचा अजेंडा पुढे नेण्यासाठी न होता, खऱ्या अर्थाने जनहित आणि लोककल्याणासाठी आवश्यक असलेल्या विधेयकांनाच मंजुरी देण्यासाठी होईल. उदाहरणार्थ, उल्का महाजन यांच्या सारख्या व्यक्ती आदिवासींच्या हक्कांशी संबंधित विधेयकांवर, तर डॉ. आमटे आणि बंग यांच्यासारखे आरोग्यतज्ज्ञ सार्वजनिक

काही जुनेजाणते राजकीय नेते अशा विविध क्षेत्रांतील मान्यवरांची नियुक्ती झाल्यास, अनेक सकारात्मक बदल घडू शकतात. अशा निःपक्षपाती आणि तज्ज्ञ सदस्यांच्या समावेशामुळे लोकसभा आणि विधानसभेने मंजूर केलेल्या विधेयकांवर वरिष्ठ सभागृहांमध्ये अधिक सखोल आणि योग्य पद्धतीने विरलेषण होऊ शकेल. महत्त्वाचे म्हणजे, हे सदस्य बिगर-राजकीय असल्यामुळे, विधेयकांना मंजुरी देण्यासाठी होणारे मतदान हे केवळ सत्ताधारी पक्षाचा अजेंडा पुढे नेण्यासाठी न होता, खऱ्या अर्थाने जनहित आणि लोककल्याणासाठी आवश्यक असलेल्या विधेयकांनाच मंजुरी देण्यासाठी होईल. उदाहरणार्थ, उल्का महाजन यांच्या सारख्या व्यक्ती आदिवासींच्या हक्कांशी संबंधित विधेयकांवर, तर डॉ. आमटे आणि बंग यांच्यासारखे आरोग्यतज्ज्ञ सार्वजनिक

आरोग्य धोरणांवर अधिक उपयुक्त सूचना देऊ शकतील. या बदलामुळे लोकसभा, विधानसभेतील सत्ताधारी पक्षाला कोणत्याही विधेयकाला मंजुरी देण्यापूर्वी त्याचा सर्वसामान्य जनतेला किती फायदा होईल, याचे सखोल विरलेषण करणे अनिवार्य ठरेल. सध्याच्या परिस्थितीत लोकसभा/विधानसभेत ज्या पक्षाचे आमदार अधिक असतात, त्यांना हे माहीत असते की वरिष्ठ सभागृहांमध्ये (राज्यसभा, विधानपरिषद) देखील त्यांचेच नेते खासदार आमदार असल्यामुळे त्या विधेयकावर कोणतीही जास्त चिकित्सा होणार नाही आणि ते विधेयक सहजपणे मंजूर होईल. सत्ताध्यांमधील याच आत्मविश्वासामुळे, कोणतेही विधेयक सादर करताना ते प्रथम स्वतःच्या पक्षाचा, सहकार्य करणाऱ्या उद्योगपतींचा आणि विशिष्ट विचारधारेला पुढे नेणाऱ्या लोकांसाठी व संस्थांसाठी किती फायदेशीर ठरेल, याचा विचार करतात आणि सर्वसामान्य जनतेचा विचार दुय्यम

उरतो. आज जर या वरिष्ठ सभागृहात विविध क्षेत्रांतील मान्यवर व्यक्ती सहभागी असल्या, तर नक्कीच सत्ताधारी पक्षाला वरिष्ठ सभागृहात डॉ. नरेंद्र दामोदरकर, गोविंद पानसे, एम. एम. कलबुर्गी, गौरी लंकेश यांसारख्या समाजसुधारक आणि अंधश्रद्धा निर्मूलनासाठी कार्यरत असलेल्या सन्माननीय व्यक्तींच्या गुंतागुंतीच्या मुद्द्यांवर शिष्टा कधी होणार, यांसारखे प्रश्न विचारले गेले असते. त्याबरोबरच, विविध ठिकाणी होणारी हत्याकांडे, महिलांवरील अत्याचारांच्या घटनांमध्ये होणारी वाढ यांसारख्या विषयांवर वरिष्ठ सभागृहात त्या बिगर-राजकीय लोकांनी प्रश्न विचारून सत्ताध्यांवर एक वचक निर्माण केला असता आणि त्यामधून लोककल्याणकारी कामे अजून जोमाने सत्ताध्यांकडून करून घेतली असती. उदाहरणार्थ, डॉ. बाबा आढाव यांच्यासारखे असंघटित कामगारांचे

प्रतिनिधी कामगार कायदांवर प्रभावीपणे बोलू शकले असते, तर पोपटराव पवार यांच्यासारखे ग्रामविकासातील तज्ज्ञ ग्रामीण पाणीपुरवठा आणि कृषी धोरणांवर मौल्यवान अंतर्दृष्टी देऊ शकले असते. आदिवासींच्या प्रश्नांवर चर्चा करण्यासाठी देखील त्या क्षेत्रात काम करणारे सामाजिक कार्यकर्ते (जसे की उल्का महाजन, डॉ. प्रकाश आणि मंदाकिनी आमटे), डॉ. अभय आणि राणी बंग) वरिष्ठ सभागृहात असले पाहिजे होते. एवढेच नव्हे, तर भारतीय संविधानाचे सखोल अभ्यासक आणि संविधानात नमूद असलेल्या आरक्षणाच्या कायद्याचे तज्ज्ञ व्यक्ती देखील या सभागृहांमध्ये उपस्थित असते, तर मराठा आरक्षणासारख्या गुंतागुंतीच्या मुद्द्यावर अधिक योग्य आणि संविधानिक चौकटीत चर्चा होऊन, कदाचित त्यावर अधिक व्यवहार्य तोडगा काढणे शक्य झाले असते. सध्या अशा गंभीर विषयांवर केवळ राजकीय पैलूंचा विचार न होता, खायदेशीर आणि सामाजिक न्यायाच्या दृष्टिकोनातून सखोल विरलेषण होणे गरजेचे आहे, जे तज्ज्ञांच्या उपस्थितीनेच शक्य होईल. या सर्व बाबींचा विचार करता, केंद्रस्थानील राज्यसभा आणि राज्यांतील विधानपरिषद या वरिष्ठ सभागृहांमध्ये उच्चशिक्षित आणि विविध क्षेत्रांतील तज्ज्ञ मान्यवरांची नियुक्ती होणे हे खऱ्या अर्थाने लोककल्याणकारी ठरू शकते. यामुळे भारतीय लोकशाही अधिक सुदृढ आणि जनसामान्यांसाठी अधिक कार्यक्षम बनण्यास मदत होईल. ■ ■

गितेश सरिता गंगाराम पवार

मो.9819040552

प्रा. डॉ. सुखदेव थोरात यांचे काही संदर्भ मी उच्च शिक्षणाबाबत लिहित असताना देत आहे. त्यांनी भारतातील आणि परदेशातील उच्च शिक्षणा बाबतची तफावत आपल्याला सांगितलेली आहे. सवणांचे उच्च शिक्षणाचे प्रमाण 60 टक्के पेक्षा अधिक असून आदिवासी दलित यांचे प्रमाण 8 टक्केपेक्षाही कमी आहे. ही आकडेवारी यु. जी. सी. चे माजी चेअरमन डॉ. सुखदेव थोरात यांनी अगदी अभ्यासपूर्ण पद्धतीने नोंदविले आहे. हे आपले अपयश आहे का, अथवा सरकारचे का दोषांचेही याची कारणे आपण शोधली पाहिजेत.

स्त्रीला वाटत ही कारणे संस्कृतीच्या घर्माघर्मातूनच जातीयव्यवस्थेच्या अर्थकारणामध्ये, जातीयतेच्या विषमतेमध्ये आहेत. स्त्री -पुरुष समानता निर्माण करण्याच्या दृष्टिकोनातून स्त्री शिक्षणावर भर दिल्यामुळे त्यांची टक्केवारी वाढते आहे. लिंग भेदावर आधारित जी समाज रचना आहे ती दूर करण्याच्या दृष्टीने इथला संबंध समाज नेतृत्व, राजकीय नेतृत्व, काही प्रमाणात जागत झाल्याचे दिसत असले तरी सुद्धा जाती व्यवस्थेचा बाबतीमध्ये उल्लेख नसत नाही. आदिवासी, ओबीसी या घटकातील सर्वांचे उच्च शिक्षणातील प्रमाण हे जर सवणांच्या पातळीवर येत नसेल तर मग या देशातील जी संबंध शिक्षण व्यवस्था आहे ती अदवापशी विषमता प्रमाण मानणाला पुरुषाच्याच हत्तात बहिर्देश आहे का? या प्रश्नाचे उत्तर निर्णायक पद्धतीने उच्च शिक्षणाच्या आकलनातून आपल्याला द्यावे लागणार आहे. या निमित्ताने काही प्रश्न इथे मांडता देऊ शकतील. रोहिंतीची आत्महत्या ही एका विवादाच्याच नाही तर एका संशोधकाची देखील आत्महत्या आहे. आणि हा संशोधक दलित आहे. त्याच्या आई वडल्याच्या जातीवरून राज ठरवले जाते. ही राजकीयपणे साक्ष आहे. रोहीतची आत्महत्या ही त्याची आत्महत्या आहे की इथल्या साम्प्रतिक प्रगल्भतेची आत्महत्या आहे? या प्रश्नापर्यंत भिडण्याची मला आवश्यकता वाटते. रोहिंत सारख्या दलित संशोधकाचा आत्महत्तेचा प्रश्न असले, लातूर

सारख्या ग्रामीण मराठवाड्या सारख्या भागातील तरुणी बसचा पास घेण्यासाठी आपल्या वडिलांकडे पैसे मागते तीला पैसे मिळत नाहीत, ती कोणत्या समाजाची आहे. हा प्रश्न माझ्या दृष्टीने महत्त्वाचा नाही पण ती जर दारिद्र्याचे दुःख भोगणारी मुलगी असेल आणि तिला शिक्षणासाठी कॉलेजमध्ये जायला पैसे मिळत नसतील तर मग हे सरकार काय करत आहे? हा समाज झोपला आहे का? या प्रश्नाचे उत्तर अत्यंत परवडपणे शोधण्याची मला गरज वाटते. उच्च शिक्षण हे मोठ्या सहिष्णुता मुलांना मिळते. सवणांच्या मुलांना मिळते या बद्दल माझ्या मनात द्वेष करण्याचे काहीच कारण नाही ते त्यांना जरूर मिळाले पाहिजे, पण भटवरा विमुक्ताना का मिळत नाही. रामनाथ चव्हाणजी ज्या संबंध भटवराची चार-पाच खंडात रचना केली त्यांना का मिळत नाही? त्यांचे भविष्य काय आहे? आदिवासींचे उच्चलव भविष्य उच्च शिक्षणा शिवाय कासे पूर्ण होवू शकेल? मग महाराष्ट्रातील शिक्षण व्यवस्था ही समतेवर आधारित आहे असे कसे म्हणता येईल? भारतामध्ये उच्च शिक्षणाचे गळतीचे प्रमाण आपण काय ठरवणार आहोत? साधारणपणे फक्त 8 टक्के बढती आपल्याला उच्च शिक्षणामध्ये दिसत आहे. इंग्रजी भाषा आणि उच्च शिक्षण यांचा घटकाचा संबंध आहे. ग्रामीण भागातील शेतकरी आदिवासींची मुलं इंग्रजी भाषेला वाचतात, ते इंग्रजी शाळेचे डोनेशन्स देवू शकत नाहीत, अशा परिस्थिती मध्ये बाबासाहेबांनी सांगितलेल्या या वंचित उपेक्षित बहिष्कृत समाजाला न्याय कसा मिळेल, भारताच्या नकाशातमध्ये वितपत पडलेल्या या नव्या तरुणांच्या प्रतिमा जर कुजत असतील तर खरच भारताला स्वातंत्र्य मिळाले आहे काय? याचे देखील उत्तर मला पाहिजे आहे.

सध्या जागतिकीकरणचे युग आहे. त्यामध्ये माणसाचे माणुसपणाचे मूल्य संपत चाललेले आहे. असे असताना डॉ. आंबेडकरांमधील महपुरुष असेल, गांधी मधील महत्त्वा असेल, बुद्धा मधील महान तत्वज्ञ असेल या सर्व महपुरुषांच्या विचारांना नाकारणारे जागतिकीकरण महाराष्ट्रात कितपत रुजू द्यायचे? या संबंध आक्रमणाला आम्ही कशा प्रकारे तोंड देवू शकतो? याचेही मुक्त चिंतन उच्च शिक्षणाच्या संदर्भातच आपल्याला करता आले पाहिजे. पुरुषसत्ताक भारतीय व्यवस्थेमध्ये स्त्रीचाच शिक्षण आणि त्यांचा समतेचा प्रश्न अजूनही अपूर्ण आहे. उर्मिला सप्तर्षी यांनी सत्याग्रहाच्या एका मासिकात मांडणी केलेली आहे. नऊ लाख स्त्रिया आंतरराष्ट्रीय पातळीवरच्या वेश्या व्यवसायात ओढल्या गेलेल्या आहेत. हा आंकडा आंतरराष्ट्रीय पातळीवरती नऊ लाखाच्याही पुढे गेलेला असेल तर तिथे अडकलेली महिला तुमची माझी बहीण आहे का? मला माहित नाही, पण माझी बहीण आहे. ही दरी, हे प्रश्न आपण कसे मिटविणार आहोत? व्यभिचारापासून अनेक मुले जन्माला येतात. त्यांना माणूस म्हणून जगण्याची संधी मिळत नाही. सावित्रीबाईंनी धीवरचे मातृत्व वंदनीय मानले पण भारतीय उत्स्वर्गवीय समाज, स्वतः सुशिक्षित समजणारा समाज जर मातृत्वा मातृत्वाची भेद करत असेल तर सर्व प्रकारचे, सर्व पातळीवरचे मातृत्व वंदनीय ठरविण्यासाठी अजून किती वर्ष भारतासह जगाला वाट पाहवी लागणार आहेत? या प्रश्नाच्या दिशेने लिंगभेदाच्या संदर्भातील मांडणी प्राथमिक नोंदीच्या रूपात आज मला करावी लागत आहे. विद्यापीठातील अभ्यासक्रम हे किती प्रमाणात पक्षपाती परंपरा विरुद्ध किती धर्मनिष्ठ आहेत? यांची फेर तपासणी अभ्यास मंडळातील तज्ञ अशा ब्राम्हण धार्मिकांच्या बळजबानी वेगळ्या पद्धतीने व ताकदीने, मांडणीने करणे आवश्यक आहे. प्राधिन सर्व वाईट आहे असे मी म्हणणार नाही पण विवेकाचा बुद्धिप्रामाण्याचा विज्ञान

एल. टी. लवारे

मो. 7757823796

धर्माच्या तत्त्वज्ञानाच्या मूल्याशी सुसंवादी आहे. आणि ही मूल्य व्यवस्था संत तुकारामाच्या तत्त्वज्ञानाशी सुसंवादी आहे. ही संतांची संतवादी परंपरा तुकडीची महाराज, गाडगे महाराजांसारखी आहे. अशा प्रकारे संतांचे संतत्व असेल, सुधारकरणा असेल, महपुरुषाचे महत्त्वपण असेल, या सर्व महपुरुषांच्या, संतांच्या सामान्यपणाच्या मर्यादा बाजूला ठेवून त्यांच्यातील वंदनीय अंगांवर सामर्थ्य हे एकत्रित करणे आवश्यक आहे. भारतीय राज्यघटनेत धर्मनिरपेक्ष समाजवादी विचारांचे या दोन

सुत्रावर आधारित अधिष्ठान आहे. माझ्या त्याला सुसंगत अभ्यासक्रमाची मांडणी प्रशासनाचा शैक्षणिक ध्येयवाद असावा. उच्च शिक्षणाचे तत्वज्ञान हे धर्माशी, जातीशी किंवा एकाच महपुरुषाशी बांधील असून चालणार नाही, ते राज्यघटनेच्या गाभ्याशी संवादी असेल पाहिजे. ब्राम्हण हे ब्राम्हणात, दलिततात, मातंगत, मराठ्यात आणि ओ. बी.सी. मध्ये देखील आहे हे सूत्र बाबासाहेबांनी मांडल्यामुळे संबंध भारत देश काही व्यक्तीगत अपवाद वगळता जातीयनिष्ठ व ब्राम्हणनिष्ठ बनला आहे. ह्या देशाला ब्रम्हणरहित करावचे असेल तर बाबासाहेबांनी दिलेला विचार, सर्व संतांनी दिलेला विचार ब्राम्हणाला सिव्कारावा लागेल, तो सिव्कारात असताना सर्व महपुरुषा वंदनार्थी असतील. पण महपुरुषांनी स्वतःला साधन मानले आहे. ते स्वतःला साधू मानत नाहीत. पण आम्ही समाजामध्ये आमच्या सोयीसाठी जात आणि धर्म व्यवस्था यांची एकत्र सांगड बसविली आणि त्यामुळे आमच्या महाराष्ट्राचे, देशाचे वाटळले झाले. जे महपुरुष दुःखमुक्त मानवतेचा ध्येयवाद मांडतात ते महपुरुषांनी असताना आमच्या राजकीय व्यवस्थेचे, आमच्या कार्यकर्त्यांच्या व्यवस्थेने, आणि स्वाधी अनुयायाने महपुरुषांच्या नावाची दुकानदारी करून महपुरुषांना संतांच्या ठिकाणी पोहचविले. हे ‘साधू’ कधी जातीच्या तर कधी धर्माच्या पातळीवर अशी एकमेकांशी भांडत ठेवले. सर्व महपुरुष आपसात भांडत नसतात. सर्व महपुरुषामध्ये विसंवाद, काही संदर्भात संघर्ष जरूर होतो आणि आहेत. पण सर्व महपुरुष मानवकेंद्री, मानवाच्या इत्यादींच्या विरुद्ध म्हणून, ब्राम्हण मांगला पोटाशी धरले हे अश्वड आहे. हे अश्वडितच मला सांगते, महत्त्वा फुले हे मांडवलशाही, सावकारशाही, व ब्राम्हणवादा विरुद्ध होते पण ते ब्राम्हण जातीतील प्रत्येक ब्राम्हणा विरुद्ध नव्हते. म्हणून भिड्याची शाळा त्यांनी स्वीकारली. ब्राम्हणांचा ब्राम्हणवाद जेवढा वायट आणि निर्दनीय आहे तेवढाच इतर जातीतील ब्राम्हणवाद देखील वायटका आणि निर्दनीय मानला पाहिजे. तो मानण्याची प्रक्रिया उच्च शिक्षणातून करण्याची आवश्यकता आहे तो खरा आंबेडकरवाद आहे, फुलेवाद आहे, खरे संतत्व आहे, तेच राज्यघटनेचे ध्येय आहे. राज्यघटनेला समांतर सुसंवादी विद्यापीठीय ध्येयवाद यु.जी.सी. चा सांस्कृतिक ध्येयवाद व पुढच्या काळामध्ये जोपासण्याच्या दृष्टीने, वंदनीय मानण्याच्या दृष्टीने आपण सर्वजण प्रयत्न करू या. तुमच्या मध्ये काही कमतरता आहेत तर ती दूर करू या. माझ्या मध्ये भारूत कमतरता आहेत, खूप टीका होते या टीकेचे मी स्वागत करतो सुधारणांचा प्रयत्न करतो. विनम्रपणे आपल्या सूचनांचे स्वागत करतो. धन्यवाद. ■ ■

